

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 24. aprila 1896.

Politiški oddelek.

Deželnozborske volitve.

I.

Letos se bode na novo volilo deset deželnih zborov, in bodo nekatere volitve precej pomenljive. Pri njih bode vlada kolikor toliko morala pokazati svojo barvo. Dva ali trije deželni zbori bodo volili po novih volilnih redih, ako bodo dobili najvišje potrjenje.

Na Predarelskem bode zopet konservativna večina, naj se že novi skleneni volilni red potrdi ali pa ne. Tisti volilci, ki plačujejo od 1—5 gld. neposrednega davka, ne bodo volilnega izida prav nič premenili, posebno ker so se obdržale javne volitve po volilnih možeh, kar tudi ni brez upliva na volitve. Javno se marsikdo še ne upa tako voliti, kakor bi tajno volil.

Volitve v bukovinski deželni zbor tudi najbrž ne bodo prinesle posebnih prememb. Ondu bodo zopet volili cel trop uradnikov, največ političnih, kateri v deželnem zboru glasujejo, kakor želi vlada. Ta deželni zbor vladi še ni nikdar delal posebnih neprijetnosti. Samo enkrat se spominjamo, da so poslanci veleposestva tega deželnega zbora delali hude ovire deželnemu predsedniku in je moral deželni predsednik potem ostaviti Bukovino. Pa še tedaj se gospodje niso bili sprli zaradi političnih vprašanj, temveč le zaradi osebnostij, zlasti zaradi tega, ker so bili pri neki pojedini preslabo pogoščeni. To je za te bukovinske gospode bilo važnejše, kakor vsa velika politična vprašanja, ki drugod politikom belijo glave.

Na Solnograškem pa utegne v novem deželnem zboru se malo bolj pokazati protisemitizem, ki se je postal ondodnih mest. Liberalci morda zgube kak mandat. Posebno v Solnogradu so se liberalcem omajala tla, kakor smo videli pri občinskih volitvah. Vendar je pričakovati v novem deželnem zboru tako razcepljenost strank, da kaj posebnega ne bode storiti mogel.

Na Gorenjem Avstrijskem je konservativcem večina zagotovljena, dokler voli v skupini veleposestnikov tudi cerkveno veleposestvo. To se pa pod sedanjo vlado gotovo ne bode premenilo. Splošno ni pričakovati, da bi volitve v ta deželni zbor prinesle dokaj prememb.

Dolenjeavstrijski deželni zbor bi bil imel voliti po novem volilnem redu, ki pa ni dobil najvišjega potrjenja. Po tem volilnem redu bi se bilo direktno volilo in bile bi se vršile volitve v občinah doma, ako ima dotična občina vsaj 20 volilcev. Vlada je pa hotela, naj bi se zahtevalo vsaj 50 volilcev za to, da bode občina volilni kraj. To je kamen izpodtikljeja, zaradi katerega novi deželnozborski volilni red ni dobil najvišjega potrjenja. Sedaj ne vemo, se bode li sklical še jedenkrat deželni zbor, da sklene nov volilni red po željah vlade, ali se bode pa volilo po starem volilnem redu. Če se bode po starem volilnem redu volilo, bodo nekdanji dunajski podkrajci volili še po volilnih možeh in sicer po starih volilnih okrajih, katerih pa prav za prav več ni. Vsekako bi bilo malo čudno, če bode velik del prebivalstva prestolnega mesta volil s kmetskimi občinami. Naj se že voli tako ali tako, liberalci bodo več mandatov izgubili. Na Dunaju ne bodo obdržali drugih mandatov, kakor mandate notranjega mesta, pa še ondu ne bode šlo brez boja. Volilci, kateri volijo v tretjem razredu pri občinskih volitvah, bodo namreč tudi v tem okraju protisemitski volili. Da se je pa volilna pravica nekoliko razširila, kar so nekateri zahtevali, bi na Dunaju prav gotovo v deželni zbor ne bil voljen noben liberalec. Kmalu bode v tej deželi za liberalce jedino zavetje še veleposestvo in trgovinska zbornica dunajska.

V Šleziji bode hud volilni boj. Nemci bodo napeli vse sile, da bi potlačili popolnoma Slovane, ki so postali tako predrzni, da že snujejo svoje srednje šole. Posebno bode hud boj mej Slovani in Nemci v kmetskih občinah, ker tukaj gre za jednega deželnega odbornika. Nemci bi vsekako radi popolnoma sami gospodovali v deželnem odboru. Po mestih bode pa hud boj mej nemškimi liberalci in nemškimi nacijonalci. Liberalci bodo gotovo

nekaj zgubili. Vsled krivičnega volilnega reda bodo tudi v bodoče imeli Nemci večino v tej po večini slovanski deželi. Nekoliko bi vlada pač lahko za Slovane storila, ko bi hotela uplivati na veleposestvo. V veleposestvu je več mož, kateri niso baš tako nestrpljivi Nemci in bi gotovo tudi Slovanom nekaj pravic privoščili, da vlada nanje nekoliko upliva. To bi bilo v avstrijskem interesu, kajti baš v Šleziji se močno razširja prusofilski nemški nacijonalizem. Žal da se tudi sedanja vlada ne upa prav upreti temu toku.

Važne bodo volitve na Moravskem. Tu ima vlada popolnoma večino v svojih rokah. Odločuje večino namreč nefidejkomisno veleposestvo. To posestvo je razdeljeno v tri stranke, češko, srednjo in nemško-liberalno. Večino odločuje srednja stranka. Ta stranka je pa popolnoma vladno orodje. Dosedaj je ta stranka hodila z nemškimi liberalci, ker je vlada hotela, da se na Moravskem v deželnem zboru ohrani nemška deželnozborska večina. Tu bode grof Badeni moral pokazati, če ga je zares volja spraviti se s Čehi. Ako ne pomaga, da ta dežela dobi slovanski zastop, ko so vendar tri četrtine prebivalstva slovanske, ga Mladočehi ne bodo mogli podpirati. Večina v moravskem deželnem zboru je za Čehe dosti važnejša, nego notranji uradni jezik na Češkem. Zato pa mladočeška stranka gotovo zgubi vse zaupanje pri narodu, ako bi vlado še podpirala, ko bi tudi grof Badeni ničesar ne storil, da Moravska dobi deželni zastop, kakeršen jej gre po razmerju narodnosti v deželi. Nekateri člani srednje stranke so že sami iz lastne volje se izjavili, da se iz nefidejkomisnega veleposestva mora voliti nekaj Čehov v deželni zbor. Proti temu grozno deluje baron Chlumecky. Liberalci celo prete, da pojdejo v opozicijo, ako bi vlada podpirala Čehe. Tu bode torej grof Badeni moral izbirati mej Nemci in Čehi, odločiti se bode moral ali pojde na desno ali levo in to bode odločilno za vso njegovo daljšo politiko.

Politični pregled.

Državni zbor se sedaj posvetuje o volilni reformi. Toliko je skoro gotovo, da bode naposled za vladno predlogo se dobila dvetretjinska večina, ako tudi nekateri poslanci ugovarjajo posamičnim določbam. Baron Dipauli je zopet obnovil svoj predlog glede volilne pravice petakarjev. Mladočehi zahtevajo občno volilno pravico. Sploh pa ne bodo vsi ugovori dosti pomagali. Večjega razširjenja volilne pravice sedaj ni moč doseči. Sedanja vlada ni za to, a to ni glavna ovira. Najglavnejša ovira je državni zbor sam. Nobena stranka skoraj odkritosrčno ne želi občne volilne pravice, večina bi pa najrajše videla, da se volilna reforma sploh opusti. Udala se je nekoliko, ker ve, da drugače se le onemogoči. Za obširnejšo volilno reformo bode še le pozneje čas, ko bode vsaj nekaj pravih ljudskih zastopnikov v zboru. O sedanjih se namreč ne more reči, da so ljudski zastopniki, temveč so le zastopniki nekaterih privilegovanih slojev.

Dr. Lueger je zopet voljen za župana. Dobil je pri volitvi 96 glasov, liberalci bivši župan dr. Griebel pa samo 42. Dr. Lueger je izjavil, da volitev vsprejme. V svojem govoru je omenjal, kako Madjari delujejo proti Dunaju in na-

glašal, da je njegova izvolitev del boja za osvobojenje krščanstva in Avstrije. Nikakor pa ni njegova izvolitev boj mej njim in grofom Badenijem. Omeniti pa moramo, da dr. Lueger v svojem govoru ni toliko naglašal nemštva, kot ga je, ko je bil prvič voljen. — Ne ve se še, če bode vlada njegovo izvolitev predložila v potrjenje. Vlada je sprva mislila ob enem odrediti volitev podžupana, da bi prvi podžupan takoj prevzel občinsko upravo, potrjenje župana bi se pa potem lahko odlašalo. To misel je pa opustila, ko je izvedela, da protisemitje mislijo dr. Luegerja voliti tudi za prvega podžupana in bi torej on bil tedaj takoj prevzel mestno upravo. Če vlada predloži dr. Luegerjevo volitev cesarju v potrjenje, še ni odločeno.

Pokojnine višjeuradniških vdov. — Te dni je v državnem zboru na dnevnem redu nov pokojninski zakon. Poslanci so se posebno izpodtikali nad visokimi pokojninami vdov višjih uradnikov. Tako je bilo določeno v vladni predlogi za vdove prvih treh činovnih razredov 5000, 4000 in 3000 gld. Finančni minister je opravičeval te pokojnine s tem, da so te vdove že tako boljšega življenja vajene. Take visoke pokojnine so se celo nemškim liberalcem, ki gotovo imajo dovolj ozira na boljše stanove, zdele previsoke in dr. Menger je predlagal, naj se jim dovoli po 3000, 2600 in 2200 gld., kar je gotovo še veliko preveč. Poslanec Fuchs je predlagal, naj se določijo dotične pokojnine z 2000, 1800 in 1600 gld. Take pokojnine so gotovo še dovolj visoke. Od slovenskih poslancev je za Fuchsov predlog glasoval jedino gosp. Koblar. Primorski in štajarski poslanci ter dr. Ferjančič se glasovanja niso udeležili. Najbolj čudno je, da so zastopniki kmetijskih občin Hohenwart, Klun, Povše, in Pfeifer glasovali proti temu predlogu. Take visoke pokojnine pač niso v interesu kmetov. Tu se je zopet pokazalo, pri kateri stranki so tisti poslanci, ki se potegujejo le za koristi višjih stanov.

»Schulverein« hira! — Kakor jadikujejo nemški židovski in nacijonalni listi, bo letos zopet okroglih 35.000 gld. primanjkljaja. Nemci sami se že spametujejo in ne marajo svojih krajcarjev darovati za nepotrebne „schulvereinske“ namene. Ali kaj poretó koroški učitelji, ko odpadejo „Judeževi groši“, s katerimi jih sedaj radodarno zalaga „schulverein“? Lani je sprejelo take groše kar 72 koroških „šomaštrov“.

Kako prezirajo češke pesnike in učenjake. — Obhajal je nedavno češki pesnik Svatopluk Čech petdesetletnico svojega rojstva. Kakor je že pri takšnih priložnostih, ostali so pri slavnosti Čehi sami. To je, za ta narodni praznik se „od zgoraj“ nihče ni zmenil. Tam „zgoraj“ na Dunaju še ne vedo ali nočejo vedeti, da na Češkem živijo danes trije največji pesniki, s kojimi se more ponasati Avstrija: Čech, Vrchlicky in Zeyer. Lepe besede nekdanjega ministra Conrada, da češka čast je zajedno tudi avstrijska čast, so žalibog le besede. Ali se znabiti vladi zdi, da je Svatopluk Čech v svojih pesniških proizvodih preveč slovansk? — Mesec dni poprej je obhajal mestni arhivar praški, vseučilišni profesor dr. Jos Emler svoj 60. rojstveni dan. Emler je kot zgodovinar predbro znan tudi izvan Avstrije, toda priznanja „od zgoraj“ ni dobil tudi ta mož nobenega. Ravno tako je bilo s slavnim profesorjem W. Tomkom, kateri je po dolgem in vspešnem delovanju na vseučilišču šel v zaslužni pokoj; tako je bilo tudi pri zadnji slavnosti, prirejani na čast Vrchlickemu. Češki učenjak in pesnik ni pač še ravnotežen (!) nemškemu učenjaku! Koliko častnih odlikovanj bi že dobili češki učenjaki in pesniki, če bi jih bila po naključju rodila nemška mati!

Tirolski Italijani. — Mej vlado in tirolskimi Italijani vršila so se te dni neka pogajanja, pod kakimi pogoji bi prišli v deželni zbor. Grof Badeni je pripravljen se ozirati na njih želje, sedaj se le še upira tirolski namestnik grof Merveld, ki kmalu pojde v pokoj. Svojega deželnega zbora tirolski Italijani več ne zahtevajo, temveč le narodne kurije v tirolskem deželnem zboru. V narodnih vprašanjih naj se sklene določba, da ne more deželni zbor ničesa skleniti brez dovoljenja obeh